

NYELVPOLITIKA

A mobilitás és a kultúrák közötti megértés előmozdítására irányuló erőfeszítésének részeként az EU fontos prioritásként tűzte ki a nyelvtanulást, e téren pedig számos programot és projektet finanszíroz. Az EU megítélése szerint a többnyelvűség az európai versenyképesség fontos eleme. Ezért az EU nyelvpolitikájának egyik célkitűzése, hogy minden európai polgár az anyanyelvén kívül két további nyelvet is elsajátítson.

JOGALAP

Európában a nyelvi sokféleség a mindennapi élet része. A nyelvek az európai identitás szerves részei és a kultúra legközvetlenebb kifejeződései. Az „egység a sokféleségben” jelmondatra épülő Európai Unióban a többnyelvű kommunikáció az egyének, szervezetek és társaságok számára egyaránt fontos érték. A nyelvek nem csupán kulcsfontosságú szerepet töltenek be az Európai Unió mindennapjaiban, hanem az Unió kulturális és nyelvi sokszínűségének tiszteletben tartásához is elengedhetetlenek.

A nyelvi sokféleség tiszteletben tartása egyike az Európai Unió alapvető értékeinek, ugyanúgy, ahogy az egyén tisztelete és a más kultúrákkal szembeni nyitottság is. Ezt az Európai Unióról szóló szerződés preambuluma rögzíti, amely így fogalmaz: „ösztönzést merítve Európa kulturális, vallási és humanista örökségéből, és [...] megerősítve elkötelezettségüket a szabadság, a demokrácia, az emberi jogok [...] tiszteletben tartása mellett”. Az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 2. cikke nagy jelentőséget tulajdonít az emberi jogok tiszteletben tartásának és a megkülönböztetésmentességnek, míg a 3. cikk rögzíti, hogy „az Unió tiszteletben tartja saját kulturális és nyelvi sokféleségét”. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 165. cikkének (2) bekezdése hangsúlyozza, hogy „az Unió fellépésének célja az európai dimenzió fejlesztése az oktatásban, különösen a tagállamok nyelveinek oktatása és terjesztése útján”, mindeközben teljes mértékben tiszteletben tartva a kulturális és nyelvi sokszínűséget (az EUMSZ 165. cikkének (1) bekezdése).

Az Európai Unió 2000-ben elfogadott Alapjogi Chartája, amely a Lisszaboni Szerződéssel vált jogilag kötelező erejűvé, tiltja a nyelv alapján történő megkülönböztetést (21. cikk), és előírja az Unió számára a nyelvi sokféleség tiszteletben tartását (22. cikk).

Az egykori Európai Gazdasági Közösség által használt nyelveket meghatározó első, 1958. évi rendeletet^[1] az Unió későbbi bővítéseinek megfelelően módosították, és az az EUSZ 55. cikke (1) bekezdésével együttesen meghatározza az Európai Unió hivatalos nyelveit^[2]. Az EUMSZ 24. cikke értelmében minden uniós polgárnak jogában áll, „hogy az Európai Unióról szóló szerződés 55. cikkének (1) bekezdésében említett nyelvek valamelyikén írásban forduljon [...] bármely intézményhez vagy szervhez, és ugyanazon a nyelven kapjon választ”.

[1]HL L 17., 1958.10.6., 385. o.

[2]Az Unió 24 hivatalos nyelve a bolgár, a horvát, a cseh, a dán, a holland, az angol, az észt, a finn, a francia, a német, a görög, a magyar, az ír, az olasz, a lett, a litván, a máltai, a lengyel, a portugál, a román, a szlovák, a szlovén, a spanyol és a svéd.

CÉLKITŰZÉSEK

Az Unió nyelvpolitikája az összes tagállam nyelvi sokféleségének tiszteletén és az Unión belüli, a kultúrák közötti párbeszéd kialakításán alapul. A kölcsönös tisztelet gyakorlati megvalósítása érdekében az Unió elősegíti az idegen nyelvek oktatását és tanulását, valamint minden polgár mobilitását külön oktatási és szakképzési programok révén. Az idegennyelvtudást azon alapvető készségek közé sorolják, amelyeket minden uniós polgárnak el kell sajátítania annak érdekében, hogy növelje képzési és foglalkoztatási esélyeit. Az Unió ezért támogatja azt az elképzelést, hogy minden polgárnak anyanyelve mellett legalább két idegen nyelven kellene tudnia ([COM\(2008\) 0566](#)). Az Unió együttműködik a tagállamokkal a kisebbségek védelmében is, az Európa Tanács Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája alapján.

Az „Oktatás és képzés 2020” stratégiai keret a nyelveket az oktatáson belül az egyik alapkészségnek tekinti a többnyelvűségről és a nyelvi kompetenciák fejlesztéséről szóló, 2014. május 20-i tanácsi következtetések^[3] értelmében.

Ezenfelül 2001 óta szeptember 26-át a „Nyelvek Európai Napjaként” ünnepeljük az európai nyelvi sokféleségre való figyelemfelhívás céljából.

Az Európai Parlament teljes körű többnyelvűségi nyelvpolitikát fogadott el, amelynek értelmében minden uniós nyelv egyforma fontossággal bír. Valamennyi parlamenti dokumentumot lefordítanak az összes hivatalos nyelvre, és minden európai parlamenti képviselőnek jogában áll az általa megválasztott nyelven felszólalni.

EREDMÉNYEK

A. Politikai fejlemények és a nyelvekkel kapcsolatos kutatás támogatása

1. A kisebbségi nyelvek védelme

A Parlament 2013-ban állásfoglalást fogadott el a kihalástól fenyegetett európai nyelvekről és az Európai Unión belüli nyelvi sokféleségről^[4], amelyben felhívta a tagállamokat, hogy ébredjenek jobban a tudatára a veszélyeztetett nyelveknek, és kötelezzék el magukat az Unió sokszínű nyelvi és kulturális örökségének megóvása és támogatása mellett. Ez az állásfoglalás a regionális és kevésbé használt európai nyelvekről szóló parlamenti állásfoglalás^[5] és a nyelvtanulás és a nyelvi sokszínűség ösztönzéséről szóló, vonatkozó tanácsi állásfoglalás^[6] nyomán született, és azt több, a Bizottság által kidolgozott cselekvési terv és keretstratégia követte a nyelvtanulás és a nyelvi sokszínűség ösztönzéséről ([COM\(2003\) 0449](#); [COM\(2005\) 0596](#)).

2. A nyelvi készségekről szóló adatok összevethetősége

A Bizottság 2005-ben az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak címzett közleményt tett közzé az európai nyelvi kompetenciamutatóról ([COM\(2005\) 0356](#)), amely valamennyi tagállamban az általános nyelvi kompetenciák mérésére szolgáló eszköz. Ennek keretrendszerét a 2007. április 13-án elfogadott bizottsági közlemény ([COM\(2007\) 0184](#)) határozta meg. A Bizottság 2005-ös közleménye szerint „a mutató célja az általános idegen nyelvi kompetenciák mérése valamennyi tagállamban”. Ez a mutató az összes tagállamban összehasonlítható nyelvi kompetenciaadatoknak köszönhetően elősegíti majd annak felmérését is, hogy az „anyanyelv + két nyelv” elérésére hozott intézkedések eredményesek-e. Tanácsadó testületet hoztak létre,

[3]HL C 183., 2014.6.14., 26. o.

[4]HL C 93., 2016.3.9., 52. o.

[5]HL C 76. E, 2004.3.25., 374. o.

[6]HL C 50., 2002.2.23., 1. o.

amely első vizsgálatának eredményeit 2011-ben tette közzé, leszögezve, hogy az iskolai nyelvoktatás tekintetében a stratégia jobb végrehajtására van szükség.

3. ECML és Mercator

Az Unió két nyelvkutató központot támogat: az Élő Nyelvek Európai Központját (ECML) és a Többnyelvűséggel és a Nyelvtanulással Foglalkozó Európai Kutatóközpontot (Mercator). Az ECML a nyelvoktatáson belüli kiválóságot és innovációt ösztönzi, és elősegíti, hogy az európaiak hatékonyabban tanuljanak nyelveket. Az ECML fő célja, hogy támogassa a tagállamokat a hatékony nyelvoktatási politikák végrehajtásában, a hangsúlyt a nyelvtanulásra és -oktatásra, a párbeszéd és a bevált gyakorlatok megosztásának előmozdítására, valamint a programokkal kapcsolatos hálózatok és kutatási projektek támogatására helyezi. A Mercator az Európai Unión belüli regionális és kisebbségi nyelvekre szakosodott öt kutató- és dokumentációs központból álló hálózat része.

4. Európai mesterszintű fordítóképzés

Az európai mesterszintű fordítóképzés (EMT) olyan minőségi védjegy, amely az elfogadott szakmai normáknak és piaci szükségleteknek megfelelő egyetemi fordítóképzési programoknak ítélhető oda. Az EMT fő célja a fordítóképzés minőségének javítása és annak biztosítása, hogy az Unióban magasan képzett emberek dolgozzanak fordítókként. Az EMT az Unión belül a fordítói szakma státuszának növelésére törekszik.

5. Az MT@EC, a gépi fordítási szolgáltatás

A Bizottság gépi fordítási szolgáltatása a bevitt szöveg általános értelmének gyors áttekintését teszi lehetővé. Az MT@EC az uniós politikával kapcsolatos szövegeket és dokumentumokat képes kezelni és fordítani az Unió 24 nyelvén. A szolgáltatás ingyenesen elérhető az uniós tagállamok és az EGT-tagállamok közigazgatásában dolgozó tisztviselők számára.

B. Cselekvési programok

1. Erasmus+ program

A 2014 januárjában indult Erasmus+ program az EU oktatási, képzési, ifjúsági és sportprogramja a 2014 és 2020 közötti időszakra. A nyelvtanulás és a nyelvi sokszínűség előmozdítása a program egyik különleges célkitűzése. Az Erasmus+ program útmutatója az alábbiakat mondja ki: „A nyelvi támogatás biztosítására létrehozott lehetőségek célja a mobilitás hatékonyabbá és eredményesebbé tétele, a tanulási teljesítmény növelése és ezáltal hozzájárulás a program egyedi célkitűzéséhez” (11. o.). A mobilitási fellépések résztvevői számára az Erasmus+ Online Nyelvi Támogatás révén nyújtanak nyelvi támogatást a fogadó ország nyelvének tanulásához. Az Erasmus+ ösztönzi továbbá az innovációval és a bevált gyakorlatok megosztásával kapcsolatos együttműködést a nyelvoktatás és nyelvtanulás területén létrejött stratégiai partnerségek révén. Ezenfelül a nyelvi támogatás számára szükség esetén finanszírozás biztosítható a stratégiai partnerségek olyan kezdeményezettjei számára, amelyek hosszú távú képzést és oktatási tevékenységeket szerveznek munkavállalók, ifjúságsegítők és tanulók számára. Az Erasmus+ program évente számos projektet finanszíroz a jelnyelvek oktatásának és tanulásának támogatására, valamint a nyelvi sokszínűséggel kapcsolatos figyelemfelhívásra és a nyelvi kisebbségek védelmére.

2. „Kreatív Európa” program

A „Kreatív Európa” programon belül a [Kultúra alprogram](#) keretében könyvek és kéziratok fordítására nyújtható támogatás.

3. Nyelvek Európai Napja

A nyelvek európai évének (2001) óriási sikerén felbátorodva az EU és az Európa Tanács elhatározta, hogy minden év szeptember 26-án a nyelvtanulást népszerűsítő különféle rendezvényekkel Unió-szerte megrendezi a „Nyelvek Európai Napját”. Ez a fellépés azt célozza, hogy felhívja a polgárok figyelmét az Európában beszélt számos nyelvre, és ösztönözze a nyelvtanulást.

C. Díjak

1. Európai Nyelvi Díj

Az Európai Nyelvi Díjat a Bizottság ítéli oda a nyelvoktatás és -tanulás területére vonatkozó új kezdeményezések ösztönzésére, az új nyelvoktatási módszerek jutalmazására és a regionális és kisebbségi nyelvekkel kapcsolatos tudatosság növelésére. A díjat a részt vevő országok által benyújtott projektek közül a leginnovatívabb nyelvtanulási projektnek, az idegen nyelvek tanulásában a legnagyobb eredményt elérő személynek és a legjobb nyelvtanárnak ítélik oda.

2. A Juvenes Translatores verseny

A Bizottság minden évben díjjal jutalmazza a tagállamok valamely 17 éves diákja által készített legjobb fordítást. A diákok az Európai Unió bármely hivatalos nyelvéről bármely hivatalos nyelvére fordíthatnak.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A Parlament 2013. november 19-én elfogadta az Erasmus+ és a „Kreatív Európa” programokat. A Parlament külön rendelkezést illesztett be az európai filmek feliratozásának, szinkronizálásának és hangalámondásának finanszírozásáról, amelynek célja az európai művekhez való hozzáférés és azok határokon átnyúló mozgásának megkönnyítése. A Parlament társjogalkotóként saját kezdeményezésű jelentéseket dolgozhat ki annak érdekében, hogy új lendületet adjon az európai nyelvpolitika fejlesztésének. A 2009. március 24-i, „Többnyelvűség: európai töke és közös elkötelezettség” című állásfoglalásában^[7] ismételten biztosította a Parlament támogatásáról a többnyelvűség és a nyelvi sokféleség területére vonatkozó uniós politikákat, valamint felkérte a Bizottságot, hogy dolgozzon ki olyan intézkedéseket, amelyek a nyelvi sokszínűség fontosságának felismerését, valamint annak előmozdítását szolgálják. A kihalástól fenyegetett európai nyelvekről és az Európai Unión belüli nyelvi sokféleségről szóló állásfoglalásában^[8] felkérte a Bizottságot és a tagállamokat, hogy támogassák a kihalástól fenyegetett nyelveket.

A Parlament 2016. november 23-án állásfoglalást fogadott el a jelnyelvekről és a szakképzett jelnyelvi tolmácsokról^[9] annak hangsúlyozása érdekében, hogy a siket, siketvak vagy nagyothalló polgárok számára jelnyelvi tolmácsolás, beszéd felismerő formátumok és/vagy alternatív kommunikációs formák, többek között szóbeli tolmácsolás révén ugyanolyan tájékoztatást és kommunikációt kell biztosítani, mint amelyben egészséges társaik részesülnek. Az állásfoglalás azt is elismerte, hogy az uniós intézmények már rendelkeznek a nyilvános rendezvények és bizottsági ülések akadálymentességéről.

A Parlament Kulturális és Oktatási Bizottságának megbízásából készült „Kisebbségi nyelvek és oktatás: bevált gyakorlatok és hibák” című, 2017 elején megjelent tanulmány 13 esettanulmányon keresztül vizsgálja a kisebbségi nyelvek helyzetét az oktatásban.

[7]HL C 117. E, 2010.5.6., 59. o.

[8]HL C 93., 2016.3.9., 52. o.

[9]Elfogadott szövegek, [P8_TA\(2016\)0442](#).

2017 második felében és 2018 elején az EP Kulturális és Oktatási Bizottsága egy saját kezdeményezésű jelentésen fog dolgozni „Nyelvi egyenlőség a digitális korszakban – az emberi nyelv projekt felé” címmel, a Parlament tudományos és technológiai alternatívákat értékelő testületének kérésére készült, azonos című [tanulmány](#) alapján.

Michaela Franke
09/2017